

В. Сабадаш (Львів, УКРАЇНА)

**АДСОРБЦІЯ АНІОНІВ СИНТЕТИЧНИМИ СОРБЕНТАМИ
НА ОСНОВІ Al_2O_3**

*Інститут сталого розвитку ім. В.Чорновола,
Національний університет «Львівська політехніка»,
79013 Львів, вул. С.Бандери, 12, електронна пошта: virasabadash@gmail.com*

Природні цеоліти відомі своїми катіонообмінними властивостями, проте результати попередніх досліджень показали значну сорбційну здатність цеолітів щодо фосфат іонів[1,2]. Вміст алюмінію в цеоліті визначає його сорбційну та іонообмінну здатність. Тому важливо встановити закономірності процесів адсорбції на Al_2O_3 , який входить у склад цеоліту. У літературних джерелах вказується про здатність алюміній оксиду в певних умовах проявляти адсорбційні та іонообмінні властивості [3]. Аніонообмінні властивості пов'язують з наявністю в структурі Al_2O_3 гідроксильних груп, що вступають в реакцію іонного обміну з фосфат іоном. Авторами приведено дані щодо вмісту гідроксильних груп на поверхні сорбента.

З метою встановлення механізмів адсорбції аніонів на алюміній оксиді було проведено експериментальні дослідження адсорбційної здатності Al_2O_3 щодо фосфатів з двокомпонентних розчинів, що містили воду і фосфатну сполуку (ортофосфорна кислота або її натрієві солі) та з багатоконпонентних систем, що містили натрію бікарбонат, натрію сульфат та натрію нітрат та джерело фосфатів (всіх речовин по 1%мас.). Досліджено адсорбційну здатність і механізм адсорбції фосфат іона на немодифікованому Al_2O_3 та термічно модифікованому алюміній оксиді за температур від 200 до 1150 ° С. Результати показали, що немодифікований Al_2O_3 та алюміній оксид, кальцинований за температур до 200 °С, мали незначну адсорбційну здатності щодо фосфатів, а Al_2O_3 , кальцинований за температури 300-400 ° С мав найвищу адсорбційну здатність. Під час адсорбції калій дигідрофосфату на немодифікованому оксиді алюмінію спостерігається встановлення рівноваги за рівноважної концентрації фосфатів 0,021 мг.екв/л у поррахунку на P_2O_5 . Для тих же рівноважних концентрацій кількість адсорбованих фосфатів з розчинів фосфатної кислоти є меншою. За рівноважної концентрації 10 мг.екв/л обсяги поглинутих фосфатів з розчинів фосфатної кислоти та калій дигідрофосфату є рівною і складає 0,021 мг.екв/л. В разі збільшенні вмісту P_2O_5 у вихідному розчині спостерігається підвищення адсорбційної ємності Al_2O_3 щодо фосфатів. Експерименти показали, що адсорбційна здатність алюміній оксиду зменшується зі збільшенням температури кальцинації, що пояснюється дегідратацією Al_2O_3 . Питома площа поверхні і концентрація поверхневих гідроксильних груп мали найвищі значення в зразків, кальцинованих за температур 300 і 400 ° С. Значна питома площі поверхні і концентрація поверхневих гідроксильних груп [3] сприяють адсорбції фосфат іона на термічно модифікованому Al_2O_3 . Результати XRD – аналізу показали, що структура Al_2O_3 різко змінювалася за

температур від 200 до 300 ° С і від 900 до 1000 ° С. Також було встановлено, що фосфат іон був селективно адсорбований навіть у складних системах, що містять хлориди, нітрати, сульфати, гідрокарбонати та фосфатні іони. Зважаючи на результати експериментів можна вважати, що термічно модифікований Al_2O_3 придатний для селективної адсорбції фосфатів в разі модифікації за температури вище 900° С. Максимальна сорбційна ємність сорбента, модифікованого за температури 400° С, щодо фосфатів у перерахунку на P_2O_5 становила 38 мг/г.адс. Сорбент, модифікований за температур нижче 850° С може поглинати супутні аніони. Зокрема HCO_3^- - 0,008 мг/г.адс., SO_4^{2-} - 0,6 та NO_3^- - 0,07 мг/г.адс. Встановлено, що оптимальний рН для адсорбції фосфатів на Al_2O_3 становить приблизно 4. Для синтезу синтетичних сорбентів для вилічення аніонів, у тому числі – фосфатів, доцільно застосовувати матеріали на основі алюміній оксиду, модифіковані в діапазоні температур 200..500°С та рН стічних вод в межах 4.

Література

1. Sabadash V. Mechanism of phosphates sorption by zeolites depending on degree of their substitution for potassium ions. / V. Sabadash, A. Hyvlyud, Ya. Gumnitsky // *Chemistry & Chemical Technology*. – 2016. – Volume 10, number 2. – P. 235–240. <https://doi.org/10.23939/chcht11.04.459>
2. Гумницький Я.М. Сорбційне вилучення фосфатів з рідкої фази / Я.М. Гумницький, В.В. Сабадаш, Г.А. Тижбір // *Наукові праці Одеської національної академії харчових технологій*. – Випуск 39. Том 2. – 2011. – С.82-85.
3. Relationship between Anion Adsorption and Physicochemical Properties of Aluminum Oxide / [N. Kawasaki, F. Ogata, K. Takahashi ma in.]. // *Journal of Health Science*. – 2008. – №54. – С. 324–329. <http://doi.org/10.1248/jhs.54.324>